

Bibliography

1. Zmееv S.I. Andragogy: foundations of the theory, history and technology of adult education / S.I. Zmееv. – М. : PER SJe, 2007. – 272 s. (in Russian).
2. Adult Education: information notes / JuNESKO, 1987. – № 2. (in Russian).
3. Knowles M.S. The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy / M.S. Knowles – Chicago, 1980. – 245 p. (in English).
4. Knowles M.S. The Adult Learner : A Neglected Species / M. S. Knowles – Houston, 1973. – 144 p. (in English).
5. Jarvis P. Adult and Continuing Education : theory and practice / P. Jarvis – London, 1983. – 248 p. (in English).

УДК 371.74

Волярьська Олена Станіславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

E-mail: esv66_66@mail.ru

Халемєндик Юлія Євгенівна – викладач кафедри іноземної мови Запорізького Національного університету.

E-mail: halemendyk@gmail.com

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

У статті розглянуто складники і умови, обґрунтовано особливості науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогів в післядипломній педагогічній освіті. Узагальнено сучасні засоби навчання, визначено актуальність упровадження технологій навчання в післядипломну освіту дорослих. Доведено важливість партнерської взаємодії суб'єктів в процесі професійного навчання. Здійснений нами аналіз складників науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогів в післядипломній педагогічній освіті дозволив визначити такі його особливості, як: концептуальність; інформаційно-навчальний характер; організаційно-комунікативний характер; мотиваційно-стимулююча специфіка; консультаційна спрямованість; соціокультурна спрямованість.

Ключові слова: науково-методичний супровід, освіта дорослих, підвищення кваліфікації, післядипломна педагогічна освіта, технології навчання, умови.

Сучасний етап розвитку педагогічної післядипломної освіти характеризується соціальними й освітніми інноваціями у практико орієнтованому навчальному процесі підвищення кваліфікації педагогів. Післядипломна освіта вирішує проблему задоволення професійно-освітніх потреб спеціалістів різних закладів і установ, а також окремих

особистостей у підвищенні їх професійної компетентності. Післядипломна педагогічна освіта покликана в сучасних умовах вирішувати комплекс завдань, спрямованих на задоволення інтересів педагогів у постійному підвищенні професійного рівня відповідно до кон'юнктури ринку праці, на соціальний захист особистості, на забезпечення потреб суспільства і держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях [5].

Аналіз тенденцій розвитку неперервної професійної освіти дорослих, багаторічний власний науково-педагогічний досвід дозволили виявити суперечності у контексті потреб педагогічної науки між зрослими вимогами до професійної підготовки фахівців та традиційним підходами до організації науково-методичного супроводу формування їхньої професійної компетентності; необхідністю подолання сформованих стереотипів, зміною поглядів і підходів до проблеми підвищення кваліфікації в умовах професійного навчання дорослих.

Питання підготовки дорослого населення до різних видів професійної діяльності є досить розробленим у теорії та практиці філософської, психологічної та педагогічної науки. Науковцями відзначено філософсько-психологічні закономірності розвитку особистості (М. Бердяєв, В. Вернадський, І. Кант, А. Маслоу, Г. Сковорода та ін.); психологічні особливості дорослих (Д. Біррен, Л. Бішоф, С. Джулард та ін.); андрагогічної моделі навчання дорослих (Дж. Еппс, Ш. Мерріам, М. Ноулз та ін.), концептуальні положення щодо інтеграційних та глобалізаційних процесів у неперервній освіті та підготовці кваліфікованих фахівців в Україні та зарубіжних країнах на різних історичних етапах (Н. Абашкіна, А. Каплун, Л. Пуховська, О. Сухомлинська та ін.).

Особливості навчання дорослих досліджували Дж. Адамс-Вебер, А. Гордон, Р. Симпсон, В. Фелер, С. Вершловський, С. Змєйов. Із загальнотеоретичних позицій для вивчення проблеми освіти дорослого населення та підготовки його до різних видів професійної діяльності мають суттєве значення праці вітчизняних педагогів І. Зязюна, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, В. Олійника, Н. Протасової, Л. Хомич, які визначили методологічні та психологічні основи розвитку і вдосконалення післядипломної освіти.

Цікавою, на наш погляд, є позиція вітчизняних педагогів З. Курлянд, Р. Хмелюк, А. Семенової, які зазначали, що процес навчання, формування та розвитку фахівця має в своєму підґрунті такі аспекти: обґрунтування навчання та формування спеціаліста (цей важливий аспект реалізується в взаємозв'язку з економічними, технологічним, інформаційними та соціокультурними напрямками); підвищення уваги до організації контролю за якістю професійної освіти в цілому та до розвитку особистості в процесі отримання освітнього рівня окремо [4]. Ми вважаємо, врахування цих аспектів стає можливим за умови проектування науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації

педагогів в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Таким чином, опрацювання філософських, психолого-педагогічних і фахових засвідчило, що існує потреба в оновленні процесу підвищення кваліфікації педагогів на основі андрагогічного підходу, який інтегрує надбання індивідуального, творчого, особистісно зорієнтованого формування фахівців в умовах неперервної професійної освіти.

У статті передбачається здійснити аналіз складників та умов науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогів і керівників закладів освіти.

Проблему супроводу педагогічної діяльності висвітлювали в своїх працях вітчизняні педагоги й психологи Л. Даниленко, А. Капська, Л. Карамушка, О. Падалка та ін. Вчені зазначають, що науково-методичний супровід як педагогічну категорію необхідно розглядати, як сукупність різноманітних підходів, технологій, форм, методів, процедур, заходів, технік, що забезпечують організацію педагогічного процесу. До основних функцій науково-методичного супроводу віднесено такі: консультативну, навчальну, адаптаційну та коригувальну.

Науково-методичний супровід підвищення кваліфікації педагогів закладів освіти спрямовано на формування їхніх здібностей і якостей (як особистісних, так і професійних). Успішність цього процесу уможливорює перехід зовнішніх соціальних і педагогічних впливів у внутрішні регулятори поведінки, які впливають на рівень задоволеності обраною спеціальністю та власною професійною діяльністю. У широкому розумінні, науково-методичний супровід педагогів визначаємо як професійну педагогічну взаємодію суб'єктів підвищення кваліфікації, умовою якої є партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток учасників, а результатом – підвищення рівня готовності до професійної діяльності. Важливо зазначити, що суб'єкти даного супроводу мають стати рівноправними партнерами взаємодії, хоча можуть мати різний рівень професійної компетентності.

У трактуванні науково-методичного супроводу в роботі з дорослими ми виходимо з того, що це є цілеспрямована, упорядкована і скоординована сукупність технологій навчання дорослих та навчально-методичного забезпечення підвищення кваліфікації педагогів. Також до його складників, на нашу думку, входить партнерська взаємодія суб'єктів навчання в післядипломній педагогічній освіті.

Проаналізуємо кожний із складників зазначеного науково-методичного супроводу. У контексті нашого дослідження навчально-методичне забезпечення по відношенню до науково-методичного супроводу нами розглядається як більш вузьке (видове) поняття, що втілюється в навчально-методичному комплексі певної навчальної дисципліни. Але у будь-якому разі у розробці навчально-методичного забезпечення з підвищення кваліфікації педагогів і керівників закладів

освіти присутній науковий аспект.

Рис. 1. Складники науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогів в умовах післядипломної педагогічної освіти

Вважаємо, що навчально-методичне забезпечення підвищення кваліфікації педагогів слід розглядати як сукупність навчально-методичної документації та засобів професійного навчання, що відповідають змісту освіти, основним кваліфікаційним характеристикам фахівців, інноваційним технологіям навчання. Під навчально-методичною документацією в педагогіці розуміють сукупність документів, які змістовно, процесуально та технологічно регламентують навчальний процес. Її підґрунтям є навчальний план та навчальна програма для певної навчальної дисципліни або з виробничого навчання [2, с. 542]. Разом з державними стандартами освіти, підручниками і навчальними посібниками вони складають наукове забезпечення процесу професійного навчання.

В. Беспалько сукупність усіх навчально-методичних документів, у яких надається системний опис навчально-виховного процесу, називає навчально-методичним комплексом [1]. Зауважимо, що навчально-методичний комплекс нами визначено як сукупність змісту, форм, методів і засобів навчання дорослих, які регламентовано існуючою навчально-методичною документацією.

До засобів професійного навчання в педагогіці відносять такі навчальні предмети, які використовуються в навчальному процесі для передачі інформації, організації пізнавальної діяльності дорослих та управління цією діяльністю на різних етапах підвищення кваліфікації. Ми вважаємо, що незалежно від змісту навчального предмета чи професії всі засоби професійного навчання слід розділити на такі групи: 1) друковані (підручники, довідники, навчальні плакати, картки, збірники задач і вправ, інструкційно-технологічні карти, інструкції та контролюючі програми); 2) електронні (презентації, електронні підручники (посібники), on-line-публікації тощо); 3) екранні (відеозаписи, кінофільми, транспаранти,

діафільми); 3) звукові (аудіозаписи); 4) об'ємні (натуральні зразки, моделі, макети, муляжі тощо). Зауважимо, що вищезазначені засоби професійного навчання сприяють активізації процесу підвищення кваліфікації дорослих.

Слід зазначити, що до складу означеного нами науково-методичного супроводу входять технології навчання дорослих. Варто окремо наголосити, що сучасне соціально-економічне середовище характеризується тим, що рівень професійної освіти фахівців значною мірою залежить від результативності запровадження інноваційних технологій, які ґрунтуються на оновлених методологічних засадах, дидактичних принципах і психолого-педагогічних теоріях. Прагнення постійно оптимізувати процес підвищення кваліфікації педагогів зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних технологій навчання різних рівнів і різної цільової спрямованості.

У сучасній науково-педагогічній літературі технологія навчання трактується як: а) продумана в усіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для суб'єктів навчання [2]; б) дидактична система, що включає чітке уявлення запланованих результатів навчання, засоби діагностики поточного стану тих, хто навчається, упорядковану сукупність дій, операцій і процедур, які є інструментом щодо забезпечення результату в умовах навчального процесу [4]; в) алгоритмічний опис процесу досягнення планованих результатів навчання та змістовна техніка реалізації навчального процесу [1].

Спираючись на теоретичний доробок вітчизняних педагогів В. Аніщенко, О. Падалки, виділимо такі ознаки технологій навчання педагогів: практичні засоби досягнення цілей навчального процесу, які є системою імперативів, що упорядковують практичну діяльність (вимог, команд, алгоритмів); характеристика навчальної діяльності щодо реалізації поставлених цілей, що здійснюються в певних соціальних умовах; характеристика операційного професійного мислення і професійного розвитку, що відображає соціальну рефлексію, пов'язану з практичним осмисленням технологічних законів [3].

Отже, технології навчання дорослого населення покликані забезпечити новий рівень освіти, а саме якісну професійну підготовку фахівців. Гуманізація та демократизація допускають зміну педагогічної системи, створення і застосування нової педагогічної технології навчання, спрямованої, головним чином, на розвиток пізнавальної активності дорослих, становлення їх як суб'єктів діяльності. Зазначимо, що технологічний підхід до професійної підготовки дорослих не є повним, його істотними уразливими моментами є: недооцінка індивідуальних властивостей і особливостей особистості дорослого; недостатня увага до специфіки мотивації навчальної діяльності; орієнтація на підвищення

кваліфікації репродуктивного типу. Отже, розроблення технологій навчання в процесі підвищення кваліфікації педагогів будується на теоретико-методологічних засадах андрагогічного, гуманістичного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, системного підходів.

Важливо зазначити, що науково-методичний супровід підвищення кваліфікації, який спрямовано на формування у педагогів готовності до підвищення професійної компетентності, повинен враховувати партнерську взаємодію суб'єктів навчання. Відмітимо, що партнерська взаємодія суб'єктів підвищення кваліфікації здійснюється поетапно, при цьому першочерговим завданням є встановлення професійних контактів між тими, хто навчає і тими, хто навчається. Контакт, перш за все, встановлюється і підтримується в рамках інтересу і соціальної активності суб'єктів. В партнерській взаємодії як складнику науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогів реалізують: інформування педагогів про інновації в освіті, про нормативну базу навчального процесу; проведення професійних консультацій; моніторинг результативності підвищення професійної компетентності після проходження курсів підвищення кваліфікації.

Таким чином, здійснений нами аналіз складників науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогів в післядипломній педагогічній освіті дозволив визначити такі його особливості, як: концептуальність: актуалізація цінності та концептуальних основ професійної діяльності; інформаційно-навчальний характер: поширення та поглиблення професійних знань, умінь та навичок педагогів; організаційно-комунікативний характер: у процесі підвищення кваліфікації здійснюються заходи, за допомогою яких відбувається професійне спілкування та обмін професійним досвідом; мотиваційно-стимулююча специфіка: спонукання дорослих до професійної самоосвіти, професійного самовдосконалення, до підвищення професійної компетентності; консультаційна спрямованість: у процесі підвищення кваліфікації педагоги отримують консультації досвідчених науковців; соціокультурна спрямованість: підвищення кваліфікації сприяє постійному збагаченню соціокультурного розвитку педагога.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури дозволили констатувати, що важливими умовами реалізації науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогів є такі: врахування індивідуально-типологічних особливостей особистості дорослого; формування позитивної установки щодо необхідності неперервного підвищення професійної компетентності в умовах професійної освіти; випереджувальну спрямованість професійної підготовки, що орієнтує зміст і методи підготовки педагогів і керівників на перспективи майбутнього професійного росту; неперервність професійного навчання; впровадження інноваційних технологій навчання; варіативність змісту та

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2015. – Вип. 1 (10)

форм підвищення кваліфікації з метою формування й розвитку професійної компетентності педагогів і керівників закладів освіти; інтерактивність навчального процесу.

У подальшому вбачаємо за необхідно розглянути особливості впровадження прогресивних ідей міжнародного досвіду з організації підвищення кваліфікації педагогів у вітчизняну практику післядипломної педагогічної освіти.

Література

1. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П. Беспалько. – М. : Просвещение, 1995. – 335 с.
2. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В.Г. Кремень. –К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Падалка О.С. Неперервна педагогічна освіта у контексті навчання впродовж життя / В. Аніщенко, О. Падалка // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. праць / АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – К., 2010. – Вип. 2. – С. 203-209.
4. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.] ; за ред. З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
5. Протасова Н.Г. Андрагогічний підхід до підвищення кваліфікації державних службовців / Н.Г. Протасова // Підвищення кваліфікації державних службовців: вивчення потреби та організація навчання : зб. наук. праць [М.О. Скоромнюк, Н.Г. Протасова, В.І. Луговий та ін.]. – К. : УАДУ, 2000. – С. 66–77.

Voliarska Olena – *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Andragogy Department, Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAPS of Ukraine, (Kyiv, Ukraine).*

E-mail: esv66_66@mail.ru

Khalemendyk Yulia – *English teacher, Department of Foreign Languages, Zaporizhyye National University (Zaporizhyye, Ukraine)*

E-mail: halemendyk@gmail.com

SCIENTIFIC AND METHODOICAL SUPPORT FOR TEACHERS TRAINING IN POSTGRADUATE EDUCATION

Summary. *The article describes conditions, structural elements, particular qualities of scientific and methodological support of professional development of teachers. It is proved that Postgraduate Education in modern conditions is intended to solve a set of problems aimed at satisfying of the interests of teachers in continuous professional development regarding the situation of the labor market, social protection of the individual, meeting the needs of society and the state of highly qualified professionals. We define scientific and methodological support of teachers as professional pedagogical interaction of the subjects of training in the condition of which there is a partnership defining characteristics of personal professional development of the participants.*

Analysis of the components of scientific and methodological support of professional development in Postgraduate Education allow us to identify such features: conceptuality; information and training nature; organizational and communicative nature; motivation and challenging specification; advisory orientation; social-cultural orientation.

Key words: *scientific and methodological support, adult education, training, Postgraduate Pedagogical Education, technologies of education, conditions.*

Bibliography

1. Bepalko V.P. Pedagogy and progressive teaching technologies / V.P. Bepalko. – М. : Prosveshhenye, 1995. – 335 s. (in Russian)
2. Education Encyclopedia / APS of Ukraine; golov. red. V.G. Kremen. – К. : Urinkom Inter, 2008. – 1040 s. (in Ukrainian)
3. Padalka O. A continuous pedagogical education in the context of lifelong learning / V. Anishhenko, O. Padalka // *Osvita doroslyh: teorija, dosvid, perspektyvy* : zb. nauk. prats / Institute for Pedagogical Education and Adult Education of NAPS of Ukraine. – К., 2010. – Вип. 2. – С. 203-209. (in Ukrainian)
4. Pedagogy of higher education: teach. guidances / [Z. N. Kurljand, R.I. Hmeljuk, A.V. Semenova ta in.]; za red. Z.N. Kurljand. – 3-tje vid., pererob. i dop. – К. : Znannja, 2007. – 495 s. (in Ukrainian)
5. Protasova N.H. Andragogical approach to the training of civil servants / N.H. Protasova // *Pidvyshhennja kvalifikasii derzhavnyh sluzhbovciv: vyvchennja potreby ta organizacija navchannja* : zb. nauk. prats / [M.O. Skoromnjuk, N.H. Protasova, V.I. Lugovj ta in.]. – К. : UADU, 2000. – С. 66–77. (in Ukrainian)

УДК 378.796.071.4

Гуменюк Сергій Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

E-mail: gumenyik@mail.ru

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ:

У статті аналізується актуальність й доцільність фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури засобами інноваційних технологій. Інноваційні засоби навчання розглядаються не просто як форма організації навчально-виховної діяльності, а як процес спрямований на активізацію емоційної і пізнавальної сфери, розвиток продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури, що дає змогу перетворювати знання й уміння в професійні компетентності. Використання сучасних інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх спортивних педагогів створює нові можливості для покращення навчання, активізації, формування професійних умінь і навичок.